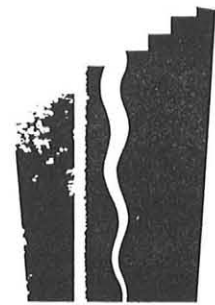

Suomi 75 vuotta

Suomi julistautui itsenäiseksi vuonna 1917.

Historiallisesti tärkeätä tapahtumaa juhlitaan tänä vuonna laajasti. Myös Palontorjuntalehti käsittelee aihetta oman alansa kannalta. Sarja alkoi lehden ensimmäisen päätoimittajan eversti evp *Bertil Heinrichsin* ajatuksilla itsenäisyytemme varhaisilta vuosilta ja jatkui Pohjoismaiden ensimmäisen paloalan lehden, raatimies *Oskar Ekmanin* julkaiseman ja toimittaman Palotorvi-Brandluren kirjoituksilla vuodelta 1917.

Tässä numerossa esittelemme kaikkien syvästi kunnioittaman ja pitämän 90-vuotiaan palokuntaveteraani *Vilho Pesälän* mietteitä aina sortokauden ajoista nykypäivään saakka.

SUOMI 75 VUOTTA

Sortokaudesta Koivistoon

Palokuntaveteraani Vilho Pesälä – virkeä 90-vuotias

Saimaan kanavan aukaiseminen 1800-luvun puolessavälissä toi Lauritsalaan Oy Kaukas Ab:n puunjalostusteollisuuden. Tehdaslaitosten ympärille kehittyi nopeasti tiheä asutus, jonka kasarmeissa näki ensimmäistä kertaa päivänvalon myös *Vilho Bernhard Pesälä*. Tämä tapahtui heinäkuun 6. 1902, noin puolitoista vuotta ennen kuin Orwille Wright onnistui pysymään moottorilentokoneella ilmassa ennätyselliset 12 sekuntia.

Tarpeeksi vartuttuaan Pesälä aloitti opinahjonsa tehtaan omassa kansakoulussa. Heti ensimmäisellä välitunnilla koulutoverit huomasivat hänen reppuunsa kiinnitetyt nimikirjaimet VP, ja ristivät hänet enteellisesti "vapaapalokuntalaiseksi". Kirjainyhdistelmä oli heille tuttu tehtaan makasiinin seinältä, jonka sisällä toimi vuonna 1896 perustettu Kaukaan VPK.

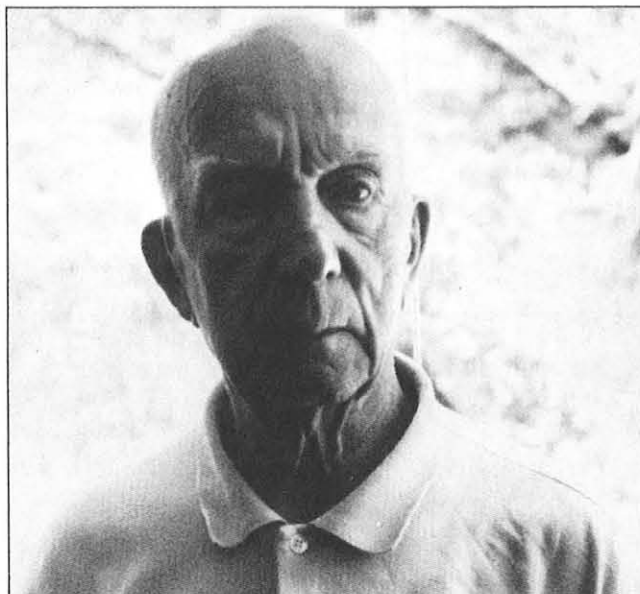
– Palokunnan vakinaiseen kalustoon kuului isot palohaati, joilla rakennuksia revittiin tulipalojen aikana alas. Palopumput olivat käsikäyttöisiä, ja niiden teho oli sen mukainen, Pesälä muistelee. – Ei sitä tosin tuhansia litroja vettä olisi ollut varaa panna menemäänkään, koska silloin sitä kuljetettiin suippopohjaisilla paloämpäreillä. Ensimmäinen vesijohto Lappeenrannan keskustaan

Palokuntaveteraani Vilho Pesälä täytti heinäkuussa 90 vuotta. Palontorjuntalehti nousi Lappeenrannan junaan ja kävi tapauksissa virkeää päivän-sankaria, joka kertoi kokemuksiaan ja mielipiteitään aina sortokauden

ajoista nykypäivään saakka.

Pitkä on ollut miehen tie, sillä oheisen tyyppisellä otsikolla on tässä lehdessä yleensä esitelty palokuntia, eikä merkitäviä ihmisiä.

Haastattelu ja kuvat: Risto K. Järvinen

Vilho Pesälä muistetaan Lauritsalan kauppalan (joka liitettiin Lappeenrantaan 1967) entisenä palopäällikkönä ja Suomen Palopäällystöliiton pitkäaikaisena toiminnanjohtajana. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön perustamisesta hänellä on omat ennakoavituksensa, jotka eivät palokuntaväelle hyvää lupaa.

vedettiin vasta vuonna 1927.

"Kuin puserrus olisi lakannut"

Ajan tyylin mukaan Pesälä erosi koulusta 9-vuotiaana mennäkseen vanhempiensa tavoin tehtaalle töihin. Reilun kahden vuoden päästä siitä lauottiin Sarajevossa asetta siihen malliin, että syttyi I maailmansota.

Autonomista Suomea hallitsi Venäjän keisarin tsaari Nikolai II:n nimittämä kenraalikuvernööri Seyn, joka julisti maamme sotatilaan. Rintamalle suomalaiset eivät joutuneet, mutta sortokaudelle tyypillisiä rajoituksia annettiin kuitenkin lisää.

– Muuten ei sota täällä pahemmin tuntunut. Ikkunat määrittiin pimentämään, vaikkei silloin montaa lentokonetta ollut. Ei niitä ainakaan täällä näkynyt, Pesälä naurahtaa.

Sitten vuonna 1917 tapahtui Venäjällä helmikuun vallankumous maaliskuussa. Tsaari joutui eroamaan ja sortokauden säädökset Suomessa kumottiin. Venäjältä tuli yhdessä yössä kommunistinen valtio marraskuussa tapahtuneessa lokakuun vallankumouksessa, ja sekavassa tilanteessa Suomi antoi itsenäisyysjulistuksen. Ensimmäisenä valtiona sen tunnusti Venäjä.

– Muutos oli suuri. Oli kuin puserrus olisi lakannut. Työväki järjesti suuria juhlia lippukueineen, Pesälä kertoo. –Mutta itsenäisyyden jälkeinen kansalaissota oli sitten ikävää aikaa, kun jouduimme taistelemaan toinen toisiamme vastaan. Puolueeton ei voinut olla. Oli valittava punaiset tai valkoiset, omatuntonsa mukaan. Tehtaalaiset olivat luonnollisesti punaisia.

Sota-ajan sammutuskompaniassa

Penisilliinin keksimisvuonna 1928 koko ajan tehtaan kirjoilla ollut Pesälä liittyi Oy Kaukas Ab:n palokuntaan toimien aluksi palokersanttina ja sen jälkeen harjoituspäällikkönä. Lappuan liike ja Mäntsälän kapina riehuivat itsensä loppuun, ja Pesälän alkoi tehdä mieli teollisuuskouluun Viipuriin. Sinne päästäkseen hän joutui suorittamaan kansakoulun päästötutkinnon 35-vuotiaana. Teollisuuskoulusta hän ei kuitenkaan koskaan valmistunut, sillä sekin jäi kesken kun Mainilassa mukamas lauottiin asetta siihen malliin, että Neuvostoliiton oli pakko hyökätä Suomeen.

– Istuin luentotunnilla Viipurissa kun talvisodan ensimmäiset pommit tulivat alas, hän kertoo tapahtuneita. – Olin reservin pioneerialikersantti ja sen sekä palokuntaan kuuluisen perusteella sain komennuksen sammutusjoukkoihin koko sodan ajaksi. Pääasiassa toimimme paljon pommitetus-

sa Lappeenrannassa, mutta kävimme myös muun muassa Nuijamaalla metsäpaloja sammuttamassa.

Sodan loppuvaiheessa 15. 2. 1940 Pesälä nimitettiin Kaukaan tehtaan palopäälliköksi entisen päällikön menetettyä hermonsa ja ammuttua itsensä.

Talvisotaa seurasi jatkosota. Päämaja julkaisi ylipäällikkö Mannerheimin kuuluisan päiväkäskyn ja Palontorjunta-lehden ensimmäisen päätoimittajan Bertil Heinrichsin veljen Erikin johtama Karjalan Armeija aloitti hyökkäyksen Neuvostoliittoon. Lauritsalan kauppalan palopäällikkö kaatui rintamalla ja hänen tehtäviään jatkamaan valittiin Vilho Pesälä 1. 1. 1942 alkaen. Sodan loppuun asti hän toimi Lauritsalassa sijaitsevan sammutuskompanian päällikkönä.

Juhlakalua kyyditettiin Lappeenrannan VPK:n museoautilla. Kyyditäjinä toimivat kaupunginjohtaja Köhli ja Lappeenrannan VPK:n Heikki Aapro. Juhlakuvat: Jouni Häkkinen.

”Jäättyivät kiinni penkkiin”

Sota-ajan sammutusjoukoissa toimiminen oli raskasta ja vaativaa pommiin paineen riepotellessa sammuttaja mielensä mukaan, pakkasen jäädyttäessä vaatteet pystyyn ja sammuttajien ollessa kuukahtamaisillaan unen puutteeseen. Vilho Pesälä kertoo kirjassa ”Pommit putoavat – Lappeenranta liekeissä 1939–1944” (Åke Nordström, 1985):

”Kun sammutustyö rullataan ainevarastoilla runsaan kahden vuorokauden jälkeen päättyi, palasivat paloautot miehistöineen paloasemalle. Miehet olivat märissä ja jäisissä varusteissaan kuin muumioita ja erittäin väsyneitä. Vanhimista miehistä Otto Myyryläinen ja Otto Väkeväinen istahtivat palopaikalta lähdeittäessä

Pesälän syntymäpäiviä vietettiin Lappeenrannan satamassa. Päivänsankarin lisäksi suihkunäytöstä katsomassa ja juhlapuheita kuuntelemassa olivat vasemmalta SPTL:n toiminnanjohtaja Risto Manninen, I- ja II-jaostojen puheenjohtajat Alpo Lehtonen ja Jouko Allinniemi, kaupunginjohtaja Jarmo Köhli, palopäällikkö Pentti Kittelä, palolautakunnan puheenjohtaja Kauko Luostari, pelastustarkastaja Einari Kapiainen, palotarkastaja Kalevi Horppu, palolautakunnan jäsen Veijo Partanen ja palokunnan päällikkö Leevi Frländer.

avopaloauton penkille. Auton tultua paloasemalle huomattiin, että molemmat kaverukset olivat nukahtaneet matkalla raskaaseen uneen. Lisäksi olivat heidän haalariensa takamukset jääntyneet kiinni penkkiin. Autot ajettiin sisään lämpimään kalustohalliin ja kaverukset irrotettiin penkistä leikkaamalla heidän haalarinsa saksilla irti, jonka jälkeen nukkuvat miehet kannettiin petilleen. Mainittakoon vielä, että matkaa palopaikalta paloasemalle ei ollut kuin runsas puoli kilometriä.”

”Nuorena jaksaa”

Sotien välissä Pesälä oli ollut perustamassa Lappeenrannan alueen palopäällystökerhoa, ja vuonna 1945 hän osallistui kokoukseen, jossa Paloupeeriliitto muutettiin Suomen Palopäällystöliitoksi. Hänet valittiin II-jaoston johtokuntaan ja vuodesta -57 saman jaoston puheenjohtajaksi, jota postia hän hoiti yhteensä 14 vuotta. Liiton hallitukseen hänet valittiin vuonna -50 ja toiminnanjohtajaksi vuonna -54, jota tehtävää hän hoiti eläkkeelle jäämiseensä vuoteen -77 asti. Tänä aikana hän kehitti ansiokkaasti koulutustyötä ja kiersi väsymättömästi kaikissa lääneissä suunnitellen ja hoitaen opintopäiviin liittyvät asiat.

– Siihen aikaan oli vaikea löytää luennoitsijoita. Ei ollut kuin muutama koulunkäynyt opettamaan kykenevä mies, kuten esimerkiksi Esko Karhu, Pertti Hallio ja Einar V. Nurmi, Pesälä sanoo.

Hän toimi myös Kymen läänin palokuntaliiton hallituksessa vuodesta -52, Suomen Palosuojeluyhdistyksen ja myöhemmin Suomen Palontorjuntaliiton valtuuskunnassa vuodesta -56, Valtion palokoulun ja sittemmin palo-opiston joh-

tokunnassa vuodesta -58 ja vakuutusyhtiö Teollisuus-Palon palonvaarantorjunnan säätiön hallituksessa ja varapuheenjohtajana vuodesta -61. Lisäksi hän toimi tehdasyhtiönsä Lyylyn, Saimaan soutupiirin ja urheiluseura Visan puheenjohtajina niinkuin myös Lauritsalan erämiesten, Kaukaan riistamiesten ja Kaukaan työnjohtajakerhon varapuheenjohtajina sekä Osuusliike Onnin johtokunnan jäsenenä, Lauritsalan kauppalan palo-, urheilu- ja vss-lautakunnissa ja Tirilän VPK:ssa.

Hänelle on myönnetty paloristi, Suomen urheilun hopeinen ansiomitali, Palopäälystölaiton ansioristi ja suuristi, Palokuntien Keskusliiton ansioristi sekä II luokan vapaudenmitali ja talvisodan muistomitali. Hänet on kutsuttu Palopäälystölaiton kunniajäseneksi sekä teollisuusjaoston kunniapuheenjohtajaksi sekä Tirilän VPK:n ja eri urheiluseurojen kunniajäseneksi.

– Nuorena sitä jaksoi, hän selittää hengästyttävää listaansa. – Kun palokuntatyö ja -touhu oli tullut omaksi ammatiksi, menivät hommat omalla luonnolla.

”Liikkukaa pojat!”

Urheilumiehenä Pesälän terveys on aina ollut hyvä.

– Lähinnä sydäntäni olivat hiihto talvella ja keskimatkojen juoksu kesällä, sekä tietysti voimistelu. Nykyisin harrastan lähinnä pieniä kävelymarsseja.

Urheiluseurojen toimintaan Pesälää veti niiden ja palokuntatyön jonkinlainen samanlaisuus. – Lisäksi urheilu pitää kunnossa, antaa hyviä ystäviä ja tekee elämän muutenkin valoisaksi, Pesälä sanoo ja todistaa omalla olemuksellaan lauseen todeksi. Säännöllisesti tupakkaa tupruttavalla toimittajalla oli täysi työ pysyä hänen perässään kerrostalon portaita noustessa.

”Väestönsuojelumiehet karkasivat”

Nykykehitystä Pesälä on seurannut haikein mielin, kun palokuntanimitys on jäämässä kokonaan pois käytöstä.

– Palontorjuntaliitosta tulee Pelastusalan Keskusjärjestö, Palontorjunta-lehdestä Pelastustieto ja palopäälystökökin voi nykyään olla jokin kumma pelastuskomentaja. Mikä se sellainen on? hän kysyy.

– Historiaa lukemalla selviää kuinka arvokkaat perinteet palokuntasanalla ja kaikella sillä toiminnalla, mitä se edusti ko-

Pesälä seuraa palo- ja pelastusalan tapahtumia aktiivisesti vielä 90-vuotiaanakin. Kuvassa hän ”antaa ohjeita” keväällä ”vasta” 60 vuotta täyttäneen Suomen Palopäälystölaiton puheenjohtajalle Sakari Lehtiselle liiton juhlatilaisuudessa Hämeenlinnassa. Kuva: Juhani Katajamäki.

Kotinsa työhuoneessa Lappeenrannan keskustassa Pesälällä on useita muistoja pitkän palokuntauransa varrelta. Siellä hän on eläkepäivinä naputellut myös Lappeenrannan palotoimen, Lappeenrannan VPK:n, Lauritsalan VPK:n ja Lappeenrannan alueen palopäälystökerhon historiikit. ”Työ on ollut suhteellisen helppoa, koska olen saanut seurata kyseisten yhteisöjen toimintaa melkein koko niiden olemassaolon ajan”, hän sanoo.

meine kulkueineen, kesäjuhliseen ja kilpailuineen, kuitenkin on. Tietysti on muistettava, että maailma muuttuu ja asiat sen mukana. Ymmärrän, että väestönsuojelu ja palokuntatyö liittyvät välittömästi yhteen, mutta minulla on näistä touhuista omat ennakkoaavistukseni.

Pesälä kertoo talvisodan aikaisesta tapahtumasta, kun räjähdyspomme vaurioitti yhtä Kaukaan tehtaan suurta selluloosavarastoa, joka lisäksi sytytti palopommitusta tuleen. Varaston sisälle olivat työntekijät tehneet selluloosapaperista sirpalesuojan, johon pommituksen alkaessa meni yhdeksän miestä. Pommin paineesta osa massapaaaleista putosi suojan sisäänmenoaukole ja tukki sen miltei kokonaan. Kuin ihmeen kaupalla pääsi pienestä aukosta kolme miestä tunkeutumaan ulos ja turvaan. Kuusi miestä jäi palavaan varastoon loukkuuin ja menehtyi rakennuksen tuhoutuessa tulipalossa täydellisesti.

– Sammuttamiseen olisi tarvittu paljon voimaa, mutta kaikki väestönsuojelumiehet lähtivät lipettiin, eikä paikalle jäänyt kuin palokuntalaisia. Toista vuorokautta sen palon kanssa sitten rymyttiin viholliskoneiden tulittaessa meitä vähän väliä.

– Ja noinkin kävisi nykyinkin. Ei väestönsuojelujoukoilla ole vielä mitään yhtenäistä harjoitustoimintaa, kalustoa tai mitään. Ja silti näistä eläkkeelle jääneistä upseereista tullaan tulevaisuudessa nimeämään johtoporras erilaisiin tehtäviin, koska heillä on niitä aikaa hoitaa.

– Silloin ei ihmisten kykyjä kysytä. Palokuntamiehet jäävät varmasti sivuun. Tämä on hyvin ikävää, Pesälä hiljenee

PT